

PEREK SHIRAH

“He teaches us from the animals of the land, and from the birds of the heavens He makes us wise.” (Job 35:11)

“Rabbi Yochanan said: Had the Torah not been given, we would have learned modesty from the cat, the prohibition of theft from the ant, the prohibition of forbidden relationships from the dove, and the proper method of conjugal relations from fowl.” (Talmud, Eruvin 100b)

P*erek Shirah*, literally “A Chapter Of Song,” is an ancient and mysterious text of unknown authorship, although some commentaries attribute it to King David. It takes the form of a list of eighty-four elements of the natural world, including elements of the sky and of the earth, plants, birds, animals, and insects, attaching a verse from the Bible to each. The concept behind *Perek Shirah* is that everything in the natural world teaches us a lesson in philosophy or ethics, and the verse gives a clue as to what that lesson is.

Thus, for example, *Perek Shirah* states that “The lion is saying, ‘God shall go out as a mighty man, he shall arouse zeal, he shall cry, even roar; he shall prevail over his enemies’ (Isaiah 42:13).” The lion teaches us of the importance of might and power. This does not mean physical strength; true power is power over oneself. All big cats are aggressive predators and therefore cannot get along even with each other; it is only the lion that is able to somehow control its aggression and live in groups. The lion teaches us of the greatest power, that of self-control.

The result of these messages is the “song” of the natural world, the tapestry of lessons for life that the natural world is telling us.

INTRODUCTORY TEXT

Rabbi Eliezer said: Anyone who involves himself with Perek Shirah in this world, merits saying it in the World-to-Come, as it says, "Then Moshe will sing"; it does not say "sang," but "will sing" in the World-to-Come.

And Rabbi said: Anyone who involves himself with Perek Shirah in this world – I testify that he is destined for the World-to-Come, and he is saved from the evil inclination, and from harsh judgment, and from the destroying Satan, and from all types of enemies, and from the birth pangs of Mashiach, and from the judgment of Gehennom; and he merits to learn and to teach, to observe and to fulfill and to perform [the Torah], and his studies are established in him, and his days are lengthened, and he merits life in the World-to-Come.

The Sages said concerning King David that when he completed the book of Psalms, he became proud. He said before the Holy One, Blessed be He, "Is there any creature You have created in Your world that says more songs and praises than I?" At that moment a frog happened across his path, and it said to him: David! Do not become proud, for I recite more songs and praises than you. Furthermore, every song I say contains three thousand parables, as it says, "And he spoke three thousand parables, and his songs were one thousand five hundred" (Kings I 5:12). And furthermore, I am busy with a great mitzvah, and this is the mitzvah with which I am busy – there is a certain type of

הקדמה

אמר רבי אליעזר, כל העוסק בפרק שירה בעולם הזה זוכה ואומר להעולם הבא שנאמר "אז ישיר משה" – "שר" לא נאמר אלא "ישיר" לעולם הבא:

ואמר רבי כל העוסק בפרק שירה בעולם הזה מעיד אני עליו שהוא בן עולם הבא ונעול מצר הרע ומדין קשה ומשטן המשחית ומכל מיני מזיקין ומחבלו של משיח ומדינה של גיהנם וזוכה ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים ותלמודו מקיים בידו ומאריך ימים וזוכה לחיי עולם הבא:

אמרו רבותינו ז"ל על דוד המלך ע"ה בשעה שסיים ספר תהלים זחה דעתו עליו. אמר לפני הקדוש ברוך הוא "יש בריאה שבראת בעולמך שאומרת שירות ותשבחות יותר ממני?" באותה שעה נודמנה לו צפרדע אחת ואמרה לו, דוד! אל תזוח דעתך עליך, שאני אומרת שירות ותשבחות יותר ממך. ולא עוד אלא כל שירה שאני אומרת ממשלת עליה שלשת אלפים משל שנאמר (מלכים א ה יב) "וידבר שלשת אלפים משל ויהי שירו חמשה ואלף." ולא עוד אלא שאני עוסקת במענה גדולה, וזו

creature by the edge of the sea whose sustenance is entirely from [creatures living in] the water, and when it is hungry, it takes me and eats me, such that I fulfill that which it says, "If your enemy is hungry, feed him; if he is thirsty, give him water to drink; for you shall heap coals of fire on his head, and God shall reward you" (Proverbs 25:21-22); do not read "shall reward you" but instead "shall make him complete you." (Yalkut, end of Psalms)

CHAPTER ONE

The Heavens are saying: "The heavens speak of God's glory, and the skies tell of His handiwork." (Psalms 19:2)

The Earth is saying: "The earth and everything in it are God's; the inhabited area and all that dwell within it." (Psalms 24:1) And it is saying: "From the wings of the land we have heard song, glory to the righteous." (Isaiah 24:16)

The Garden of Eden is saying: "Arouse yourself, O north [wind], and come, O south! Blow upon my garden, let its spices flow out; let my Beloved come to His garden and eat of its precious fruit." (Song of Songs 4:16)

Gehinnom is saying: "For He has satisfied the longing soul, and has filled the hungry soul with good." (Psalms 107:9)

The Wilderness is saying: "The wilderness and the desert shall rejoice, and the arid region shall exult, and blossom like the rose." (Isaiah 35:1)

היא המצוה שאני עוסקת בה – יש בשפת הים מין אחר שאין פרנסתו כי אם מן המים ובשעה שהוא רעב נוטלני ואוכלני לקיים מה שנאמר (משלי כה:כא-כב) "אם רעב שנאף האכילהו לחם ואם צמא השקהו מים כי גחלים אתה חתה על ראשו ויהוה ישלם לך" אל תקרי ישלם לך אלא ישלימהו לך:
(ילקוט, סוף תהלים)

פרק ראשון

שמים אומרים. השמים מספרים כבוד אל ומעשה ידיו מגיד הרקיע:
(תהלים יט ב)

ארץ אומרת. ליהוה הארץ ומלוואה תבל וישבי בה: (תהלים כד א) ואומר. מכנה הארץ זמרת שמענו צבי לצדיק: (ישעיה כד טז)

גן עדן אומר. עורי צפון ובואי תימן הפיחי גני וזלו בשמיו ובא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו: (שיר השירים ד טז)

גיהנם אומר. כי השביע נפש שקקה ונפש רעבה מלא טוב: (תהלים קז ט)

מדבר אומר. יששום מדבר ועיה ותגל ערבה ותפרח פחבצלת: (ישעיה לה א)

The Fields are saying: "God founded the land with wisdom; He established the heavens with understanding." (Proverbs 3:19)

The Waters are saying: "When His voice resounds with a great mass of water in the heavens, and He raises vapors from the ends of the Earth; when He makes lightning amongst the rain, and He brings out the wind from its storehouses." (Jeremiah 51:16)

The Seas are saying: "More than the voices of many waters, than the mighty waves of the sea, God on high is mighty." (Psalms 93:4)

The Rivers are saying: "Let the rivers clap their hands, let the mountains sing for joy together!" (Psalms 98:8)

The Wellsprings are saying: "And as singers who are like dancers are all those who study You." (Psalms 87:7)

CHAPTER TWO

The Day is saying: "Day to day utters speech, and night to night relates knowledge." (Psalms 19:3)

The Night is saying: "To speak of His kindness in the morning, and of His faithfulness by nights." (Psalms 92:3)

The Sun is saying: "The sun, [when covered by] the moon, stood in its abode; they speed at the light of Your arrows, and at the shining of Your glittering spear." (Habakuk 3:11)

The Moon is saying: "He made the moon for the festivals; the sun knows the time of its coming." (Psalms 104:19)

שְׂדוֹת אוֹמְרִים. יְהוָה בְּחָכְמָה יָסַד
אֶרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בְּתַבּוּנָה: (משלי ג
ט)

מִיַּם אוֹמְרִים. לְקוֹל תְּתוֹ הַמָּוֶן מִיַּם
בְּשָׁמַיִם וַיַּעַל נְשָׁאִים מִקְצֵה אֶרֶץ
בְּרָקִים לְמָטָר עָשָׂה וַיֵּצֵא רוּחַ
מֵאֲצֻרָתוֹ: (ירמיה נא טז)

יַמִּים אוֹמְרִים. מְקַלּוֹת מִיַּם רַבִּים
אֲדִירִים מִשְׁבְּרֵי יָם אֲדִיר בְּמָרוֹם
יְהוָה: (תהלים עג ד)

נְהַרּוֹת אוֹמְרִים. נְהַרּוֹת יִמְחָאוּ כִּף
יַחַד הָרִים יִרְנְנוּ: (תהלים צח ח)

מַעְיָנוֹת אוֹמְרִים. וְשָׂרִים כְּחַלְלִים כָּל
מַעְיָנֵי בָךְ: (תהלים פז ז)

פרק שני

יוֹם אוֹמֵר. יוֹם לְיוֹם יִבְיַע אֶמֶר וּלְלַיְלָה
לְלַיְלָה יַחְנֶה דַּעַת: (תהלים יט ג)

לַיְלָה אוֹמֵר. לְהַגִּיד בְּבִקְרַח חֲסִדֶּךָ
וְאַמּוֹנֶתְךָ בְּלֵילוֹת: (תהלים עב ג)

שֶׁמֶשׁ אוֹמֵר. שֶׁמֶשׁ יָרַח עָמַד זָבְלָה
לְאוֹר חֲצִיךָ יִהְלְכוּ לְנֹגַהּ בְּרַק חֲנִיטֶךָ:
(חבקוק ג יא)

יָרַח אוֹמֶרֶת. עָשָׂה יָרַח לְמוֹעֲדִים
שֶׁמֶשׁ יָדַע מְבוֹאוֹ: (תהלים קד יט)

The Stars are saying, "You, only You, are God; You made heaven, the heaven of heavens, with all their host; the earth, and everything that is in it; the seas, and everything that is in them; and You preserve them all; and the host of heaven prostrate themselves to You." (Nehemiah 9:6)

The Thick Clouds are saying, "He made darkness His secret place; His pavilion around Him was dark with waters and thick clouds of the skies." (Psalms 18:12)

The Light Clouds are saying, "Also He burdens the thick cloud with an overflow; the cloud scatters its light." (Job 37:11)

The Wind is saying, "I will say to the north, Give up; and to the south, Do not withhold; bring My sons from far, and My daughters from the ends of the earth." (Isaiah 43:6)

The Lightning Bolts are saying, "He causes the vapors to ascend from the ends of the earth; He makes lightning for the rain; He brings forth the wind from His storehouses." (Psalms 135:7)

The Dew is saying: "I shall be as the dew to Israel, he shall blossom as a rose, he shall spread forth his roots as the Lebanon." (Hoshea 14:6) Other texts add: "Arouse yourself, O north [wind], and come, O south! Blow upon my garden, let its spices flow out; let my Beloved come to His garden and eat of its precious fruit." (Song of Songs 4:16)

The Rains are saying, "You, O Lord, poured a generous rain, to strengthen Your heritage when it languished." (Psalms 68:10)

כּוֹכְבֵים אֹמְרִים. אַתָּה הוּא יְהוָה
לְבַדְּךָ אַתָּה עָשִׂיתָ אֶת הַשָּׁמַיִם שָׁמַי
הַשָּׁמַיִם וְכָל עֲבָאָם הָאָרֶץ וְכָל אֲשֶׁר
עָלֶיהָ הַיַּמִּים וְכָל אֲשֶׁר בָּהֶם וְאַתָּה
מַחֲיֶה אֶת כָּלָם וְעֹבָא הַשָּׁמַיִם לְךָ
מִשְׁתַּחֲוִים: (נחמיה ט ו)

עָבִים אֹמְרִים. יֵשֶׁת חֲשֵׁךְ סָתְרוֹ
סְבִיבוֹתָיו סָפְתוֹ חֲשֻׁכַת מַיִם עָבֵי
שְׁחָקִים: (תהלים יח יב)

עַנְנֵי כְבוֹד אֹמְרִים. אַף בְּרִי יִטְרִיחַ
עַב יַפִּיץ עַנְן אֹרֹךְ: (איוב לו יא)

רוּחַ אֹמֵר. אֲמַר לְעַפְזוֹן תָּנִי וּלְתִמְנָן
אֵל תְּכַלְאֵי הִבִּיאוּ בְנֵי מִרְחֹק וּבְנוֹתַי
מִקְצֵה הָאָרֶץ: (ישעיה מג ו)

בְּרָקִים אֹמְרִים. מַעֲלָה נִשְׂאִים מִקְצֵה
הָאָרֶץ בְּרָקִים לְמִטֵּר עֲשֵׂה מוֹצֵא רוּחַ
מֵאוֹצְרוֹתָיו: (תהלים קלה ז)

טַל אֹמֵר. אֶהְיֶה כְּטַל לְיִשְׂרָאֵל יִפְרַח
כְּשׁוֹשְׁנָה וְרֵךְ שָׁרְשָׁיו כְּלְבָנוֹן: (הושע
יד ו) נ"א עֹרֵי עַפְזוֹן וּבֹאֵי תִמְנָן
הִפִּיחוּ גְנֵי יָדָו בְּשָׁמִיר יָבֵא דוֹדֵי לְגַנּוֹ
וְיֵאכַל פְּרֵי מִגְדָּיו: (שיר השירים ד
טז)

גְּשָׁמִים אֹמְרִים. גְּשֵׁם נְדִבּוֹת תִּגְדֹּף
אֱלֹהִים נַחֲלֶתְךָ וְנִלְאָה אַתָּה כּוֹנֵנֶתָ:
(תהלים סח ו)

The Wild Trees are saying, "Then shall the trees of the forest sing out at the presence of God, because He comes to judge the earth." (Chronicles I 16:33)

The Vine is saying, "So says God: As the wine is found in the cluster, and one says: Do not destroy it, for a blessing is in it - so shall I do for the sake of my servants, so as not to destroy everything." (Isaiah 65:8)

The Fig is saying: "The one who guards the fig shall eat of her fruits." (Proverbs 27:18)

The Pomegranate is saying, "Your cheeks are like a piece of a pomegranate behind your veil." (Song of Songs 4:3)

The Palm is saying, "The righteous flourish like the palm tree; they grow like a cedar in Lebanon." (Psalms 92:13)

The Esrog is saying, "Like the esrog tree among the trees of the wood, so is my beloved among young men. I sat down under his shadow with delight, and his fruit was sweet to my taste." (Song of Songs 2:3)

The Sheaves of Wheat are saying, "A song of ascents: Out of the depths have I cried to You, O God." (Psalms 130:1)

The Sheaves of Barley are saying, "A prayer of the pauper, when he swoons, and pours out his speech before God." (Psalms 102:1)

The Other Sheaves are saying, "The meadows are clothed with flocks; the valleys also are covered over with grain; they shout for joy, they also sing." (Psalms 65:14)

אֵילָנוֹת שִׁבְשֹׁדָה אוֹמְרִים. אִזְ יִרְנְנוּ עֲצֵי הַיַּעַר מִלִּפְנֵי יְהוָה כִּי בָא לְשֹׁפֹט אֶת הָאָרֶץ: (דברי הימים א טז לג)

גִּפְנוֹ אוֹמֵרֶת. כֹּה אָמַר יְהוָה כְּאֲשֶׁר יִמְצָא הַתִּירוֹשׁ בְּאֶשְׁכּוֹל וְאָמַר אֵל תִּשְׁחִיתֶהוּ כִּי בִרְכָה בּוֹ כִּן אֶעֱשֶׂה לְמַעַן עֲבָדֵי לְבַלְתִּי הִשְׁחִית הַכֹּל: (ישעיה סה ח)

תֵּאֵנָה אוֹמֵרֶת. נִצֵּר תֵּאֵנָה וְאָכַל פְּרִיָּהּ: (משלי כז יח)

רִמּוֹן אוֹמֵר. כְּפֶלַח הָרִמּוֹן רָקַתְךָ מִבְּעַד לְעִמְתְּךָ: (שיר השירים ד ג)

תָּמַר אוֹמֵר. עֲדִיק כְּתָמַר יִפְרַח כְּאֲרוֹז בְּלִבְנוֹן יִשְׁגָּה: (תהלים צב יג)

תַּפּוּחַ אוֹמֵר. כְּתַפּוּחַ בְּעֵצֵי הַיַּעַר כִּן דּוֹדֵי בֵּין הַבָּנִים בְּעֵלּוֹ חֲמִדְתִּי וְיִשְׁבַּתִּי וּפְרִיּוֹ מִתּוֹק לְחִבִּי: (שיר השירים ב ג)

שִׁבְלֵת חֲטִים אוֹמֵרֶת. שִׁיר הַמַּעֲלוֹת מִמַּעַמְקִים קָרָאתִיךָ יְהוָה: (תהלים קל א)

שִׁבְלֵת שְׁעוּרִים אוֹמֵרֶת. תִּפְלָה לְעֵנִי כִּי יַעֲטֹף וְלִפְנֵי יְהוָה יִשְׁפֹּךְ שִׁיחוֹ: (תהלים קב א)

שְׂאֵר הַשִּׁבְלִים אוֹמְרִים. לְבָשׁוּ כְרִים הַצֵּאן וְעִמְקִים יַעֲטֹפוּ בָר וְתִרְוַעְעוּ אֶף יְשִׁירוּ: (תהלים סה יד)

The Vegetables of the Field are saying, "You water its furrows abundantly; You settle its ridges; you make it soft with showers; You bless its growth." (Psalms 65:11)

The Grasses are saying, "May the glory of God endure forever; may God rejoice in His works." (Psalms 104:31)

CHAPTER FOUR

The Rooster is saying, "When the Holy One, blessed be He, comes to the righteous in the Garden of Eden, all the trees in the Garden of Eden scatter their spices, and they rejoice and praise, and then He, too, is aroused and praises." (Zohar, Vayakhel 195b)

In its first call it says, "Lift up your heads, O gates! And be lifted up, O everlasting doors! And the King of glory shall come in. Who is this King of glory? God strong and mighty, God mighty in battle!" (Psalms 24:7-8)

In its second call, it says, "Lift up your heads, O gates! Lift them up, O everlasting doors! And the King of glory shall come in. Who is He, this King of glory? God of hosts, He is the King of glory, Selah!" (Psalms 24:9-10)

In its third call it says, "Stand, O righteous ones, and busy yourselves with Torah, so that your reward shall be double in the World-to-Come."

In its fourth call it says, "I have hoped for your salvation, O God." (Genesis 49:18)

In its fifth call, it is saying, "How long will you sleep, O sluggard? When will you arise from your sleep?" (Proverbs 6:9)

יִרְקוֹת שְׂבִיבָה אוֹמְרוֹם. תִּלְמִיּה רִוּה נַחַת גְּדוּדָה בְּרִיבִים תִּמְגַּגְנָה עֲמָחָה תְּבָרֵךְ: (תהלים סה יא)

דְּשָׂאִים אוֹמְרוֹם. יְהִי כְבוֹד יְהוָה לְעוֹלָם יִשְׂמַח יְהוָה בְּמַעֲשָׂיו: (תהלים קד לא)

פרק רביעי

תִּרְנַגּוּל אוֹמֵר. בְּשַׁעַה שְׁבִיא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶעֱלֶה הַצְּדִיקִים בְּגַן עֵדֶן זוֹלָפִים כָּל אֵילָנֵי גַן עֵדֶן בְּשִׂמִּים וּמְרַנְּנִים וּמְשַׁבְּחִים וְאִזּוּ גַם הוּא מִתְעוֹרֵר וּמְשַׁבַּח: (זוהר ויקהל קעה:)

בְּקוֹל רֵאשׁוֹן אוֹמֵר. שְׂאוּ שְׁעָרִים רֵאשִׁיכֶם וְהִנֵּשְׂאוּ פִתְחֵי עוֹלָם וַיָּבֹא מֶלֶךְ הַכְּבוֹד: מִי זֶה מֶלֶךְ הַכְּבוֹד יְהוָה עֲזוֹ וְגִבוּר יְהוָה גְּבוּר מִלְחָמָה: (תהלים כד ז-ח)

בְּקוֹל שְׁנִי אוֹמֵר. שְׂאוּ שְׁעָרִים רֵאשִׁיכֶם וּשְׂאוּ פִתְחֵי עוֹלָם וַיָּבֹא מֶלֶךְ הַכְּבוֹד: מִי הוּא זֶה מֶלֶךְ הַכְּבוֹד יְהוָה עֲבֹאוֹת הוּא מֶלֶךְ הַכְּבוֹד סְלָח: (תהלים כד ט-י)

בְּקוֹל שְׁלִישִׁי אוֹמֵר. עֲמְדוּ צְדִיקִים וְעִסְקוּ בַתּוֹרָה כְּדִי שִׁוְיָהָה שְׁכַרְכֶם כְּפוֹל לְעוֹלָם הַבָּא:

בְּקוֹל רְבִיעִי אוֹמֵר. לִישׁוּעָתְךָ קוֹיָתִי יְהוָה: (בראשית מט יח)

בְּקוֹל חֲמִישִׁי אוֹמֵר. עַד מָתַי עֲצַל תִּשְׁכַּב מָתַי תִּקּוֹם מִשְׁנַתְּךָ: (משלו ו ט)

In its sixth call, it is saying, "Do not love sleep, lest you come to poverty; open your eyes, and you shall be satisfied with bread." (Proverbs 20:13)

בְּקוֹל שֵׁשִׁי אוֹמֵר. אֵל תֵּאָהֵב שְׁנָה פֶּן תִּנְרָשׁ פֶּקַח עֵינֶיךָ שְׁבַע לֶחֶם: (משלי כ יג)

In its seventh call, it is saying, "It is time to act for God; for they have made void Your Torah." (Psalms 119:126)

בְּקוֹל שְׁבִיעִי אוֹמֵר. עַת לַעֲשׂוֹת לַיהוָה הִפְרוּ תוֹרַתְךָ: (תהלים קיט קכו)

The Hen is saying, "He gives bread to all flesh, for His kindness endures forever." (Psalms 136:25)

תִּרְנַגְלַת אוֹמֶרֶת. נָתַן לֶחֶם לְכָל בֶּשָׂר כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ: (תהלים קלו כה)

The Dove is saying, "Like a swift or crane, so do I chatter; I moan like a dove; my eyes fail with looking upward; O God, I am oppressed, be my security" (Isaiah 38:14). The dove says before The Holy One, Blessed be He: "Master of the World! May my sustenance be as bitter as an olive in Your Hand, rather than it being sweet as honey through flesh and blood." (Talmud, Eruvin 18b)

יוֹנָה אוֹמֶרֶת. כְּסוֹס עֲגוּר כֵּן אֶצְפָּעֵף אֶהְגֶּה כִּיּוֹנָה דָּלוּ עֵינַי לְמָרוֹם אֲדַנִּי עֲשֻׂקָה לִי עֲרַבְנִי: (ישעיהו לח יד) אוֹמֶרֶת יוֹנָה לְפָנַי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם יְהוִי מְזוֹנוֹתַי מְרוּרִים כְּזֵית בְּיַדְךָ וְאֵל יְהוִי מְתוֹקִים כְּדָבֶשׁ עַל יְדֵי בֶּשָׂר וְדָם: (ערובין יח:)

The Vulture is saying, "And You, God, Lord of Hosts, Lord of Israel, awake to punish all the nations; do not be gracious to any wicked traitors, sela!" (Psalms 59:6)

נֶשֶׁר אוֹמֵר. וְאַתָּה יְהוָה אֱלֹהִים עֲבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הַקְּיִצָה לְפָקֵד כָּל הַגּוֹיִם אֵל תַּחַן כָּל בִּגְדֵי אֹן סֶלָה: (תהלים נט ו)

The Crane is saying, "Give thanks to God with the lyre, make music for Him with the ten-stringed harp." (Psalms 33:2)

עֲגוּר אוֹמֵר. הוֹדוּ לַיהוָה בְּכַנּוּר בְּנִבְל עֲשׂוֹר וְזָמְרוּ לוֹ: (תהלים לג ב)

The Songbird is saying, "The songbird has also found her home, and the sparrow a nest for herself, where she may lay her young - Your altars, God of Hosts, my King and my Lord." (Psalms 84:4)

צְפוּר אוֹמֵר. גַּם צְפוּר מְצָאָה בַּיִת וְדָרוֹר קֹן לָהּ אֲשֶׁר שִׁתָּה אֶפְרָחֶיהָ אֶת מִזְבְּחוֹתֶיךָ יְהוָה עֲבָאוֹת מְלִכֵי וְאֱלֹהֵי: (תהלים פד ד)

The Swallow is saying, "So that my soul shall praise You, and shall not be silent, God my Lord, I shall give thanks to You forever." (Psalms 30:13)

סְנוּנִיַת אוֹמֶרֶת. לִמְעַן יִזְמְרָךְ כְּבוֹד וְלֹא יִדָּם יְהוָה אֱלֹהֵי לְעוֹלָם אוֹדְךָ: (תהלים ל יג)

The Swift is saying: "My help is from God, Maker of Heaven and earth." (Psalms 121:2)

The Stormy Petrel is saying: "Light is sown for the righteous, and joy for the straight-hearted." (Psalms 97:11)

The Bat is saying: "Comfort My people, comfort them, says your Lord." (Isaiah 1:40)

The Stork is saying: "Speak to the heart of Jerusalem, and call to her, for her time has arrived, for her sins have been pardoned, for she has taken double from God's hand for all her sins." (Isaiah 40:2)

The Raven is saying, "Who prepares food for the raven, when his young ones cry out to God?" (Job 38:41)

The Starling is saying, "Their seed shall be known among the nations, and their offspring among the peoples; all who see them shall acknowledge them, that they are the seed which God has blessed." (Isaiah 61:9)

The Domestic Goose is saying, "Give thanks to God, call upon His Name, make His works known amongst the peoples, sing to Him, make music for Him, speak of all His wonders." (Psalms 105:1-2)

The Wild Goose flying in the wilderness, when it sees Israel busy with Torah, is saying, "A voice cries, Prepare in the wilderness the way of God, make straight in the desert a path for our God." (Isaiah 40:3).

טָסִית אֹמֶרֶת. עֲזָרִי מֵעַם יְהוָה עֲשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ: (תהלים קכא ב)

עֵינָה אֹמֶרֶת. אֹרֶז זֶרַע לְצַדִּיק וְלִישְׁרֵי לֵב שְׂמָחָה: (תהלים צו יא)

רְצִיפִי (נ"א אֹנֶכִי) אֹמֶר. נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי יֵאמֶר אֱלֹהֵיכֶם: (ישעיה מ א)

חֲסִידָה אֹמֶרֶת. דַּבְּרוּ עַל לֵב יְרוּשָׁלַיִם וְקִרְאוּ אֵלֶיהָ כִּי מָלְאָה צָבָאָה כִּי נִרְצָה עֲוֹנָהּ כִּי לָקַחָה מִיַּד יְהוָה כָּפָלִים בְּכָל חַטָּאתֶיהָ: (ישעיה מ ב)

עֹרֵב אֹמֶר. מִי יִכֵּן לְעֹרֵב צִידוֹ כִּי יִלְדוּ אֶל אֵל יִשְׁוֹעוּ: (איוב לח מא)

זְרִיזֵר אֹמֶר. וְנוֹדַע בְּגוֹיִם זֶרַעַם וְצִאֲצִיאֵיהֶם בְּתוֹךְ הָעַמִּים כָּל רֵאִיהֶם יִפְרוּם כִּי הֵם זֶרַע בְּרַךְ יְהוָה: (ישעיה סא ט)

אֶן שְׁבִיבִית אֹמֶרֶת. הוֹדוּ לַיהוָה קִרְאוּ בְשִׁמּוֹ הוֹדִיעוּ בְּעַמִּים עֲלִילוֹתָיו: שִׁירוּ לוֹ זַמְרוּ לוֹ שִׁיחוּ בְּכָל נְפִלְאוֹתָיו: (תהלים קה א-ב)

אֶן הַבֵּר הַמְשׁוֹטְטֵת בְּמִדְבָּר בְּשִׁרוּאָה אֶת יִשְׂרָאֵל עוֹסְקִים בְּתוֹרָה אֹמֶרֶת. קוֹל קוֹרֵא בְּמִדְבָּר פָּנּוּ דְרֹךְ

And upon finding its food in the wilderness, it says, "Cursed is the man who trusts in human beings... Blessed is the man who trusts in God, and God shall be his assurance." (Jeremiah 17:5,7)

The Ducks are saying, "Trust in God forever and ever, for God, the Eternal, is the strength of worlds." (Isaiah 26:4)

The Bee-Eater is saying: "I will whistle to them and gather them, for I have redeemed them, and they shall increase as they have before increased." (Zechariah 10:8)

The Grasshopper is saying: "I lift my eyes up to the mountains, where shall my help come from?" (Psalms 121:1)

The Locust is saying, "O God, You are my Lord; I will exalt You, I will praise Your Name; for You have done wondrous things; Your counsels of old are faithfulness and truth." (Isaiah 25:1)

The Spider is saying, "Praise Him with sounding cymbals! Praise Him with loud clashing cymbals!" (Psalms 150:5)

The Fly, when Israel is not busying itself with Torah, is saying, "The voice said, 'Call out.' And he said, 'What shall I call out? All flesh is grass, and all its grace is as the flower of the field.' '...The grass withers, the flower fades; but the word of our Lord shall endure forever.'" "I will create a new expression of the lips; Peace, peace for him who is far off and for him who is near, says God; and I will heal him." (Isaiah 40:6,8; 57:19)

יְהוָה יִשְׂרוּ בְעֶרְבָה מְסֻלָּה לְאֱלֹהֵינוּ:
(ישעיה מ ג) וְעַל מְצִיאֹת מְזוֹנוֹתֶיהָ
אוֹמְרֵת: אָרוּר הַגִּבֹּר אֲשֶׁר יִבְטַח בְּאָדָם
בְּרוּךְ הַגִּבֹּר אֲשֶׁר יִבְטַח בִּיהוָה וְהָיָה
יְהוָה מְבֹטָחוֹ: (ירמיה יז ה, ז)

פְּרוֹגִיזוֹת אוֹמְרִים. בְּטַחוּ בִיהוָה עַדֵי עַד
כִּי בִיָּה יְהוָה צוּר עוֹלָמִים: (ישעיה כו
ד)

רְחֵמָה אוֹמְרֵת. אֲשֶׁר־קָה לָהֶם וְאֶקְבָּעֵם
כִּי פְדִיתִים וְרִבּוֹ כְּמוֹ רִבּוֹ: (זכריה י ח)

צַפֹּרֶת כְּרָמִים אוֹמְרֵת. אֲשָׂא עֵינַי אֶל
הַהָרִים מֵאַן יָבֹא עֲזָרִי: (תהלים קכא
א)

חֲסִיל אוֹמֵר. יְהוָה אֱלֹהֵי אֲתָה אֲרוֹמְמֶךָ
אוֹדָה שְׂמֵךְ כִּי עֲשִׂיתָ פְּלֵא עֲצוֹת מִרְחוֹק
אֲמוֹנָה אִמֵּן: (ישעיה כה א)

שְׂמֵמִית אוֹמְרֵת. הִלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי שְׂמַע
הִלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה: (תהלים קנ ה)

זָבוּב אוֹמֵר. בְּשַׁעַה שָׂאֵן יִשְׂרָאֵל
עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה. קוֹל אִמֵּר קָרָא וְאִמֵּר
מָה אֶקְרָא כֹּל הַבֶּשֶׂר חֲצִיר וְכֹל חֲסֵדוֹ
כְּצִיץ הַשָּׂדֶה: יָבֵשׁ חֲצִיר נָבֵל צִיץ וְדָבָר
אֱלֹהֵינוּ יָקוּם לְעוֹלָם: בּוֹרָא נִיב שְׂפָתַיִם
שְׁלוֹם שְׁלוֹם לְרַחוּק וְלִקְרוֹב אִמֵּר יְהוָה
וְרַפְּאֵתוֹ: (ישעיה מ ו,ח: נו יט)

The Sea Monsters are saying: "Praise God from the land, the sea monsters and all the depths." (Psalms 148:7)

תְּנַיִנִים אוֹמְרִים. הִלְלוּ אֶת יְהוָה מִן
הָאָרֶץ תְּנַיִנִים וְכָל תְּהוֹמוֹת: (תהלים קמח
(ז

The Leviathan is saying, "Give thanks to God for He is good, for His kindness endures forever." (Psalms 136:1)

לְיִתְּן אוֹמֵר. הוֹדוּ לַיהוָה כִּי טוֹב כִּי
לְעוֹלָם חֲסִדוֹ: (תהלים קלו א)

The Fishes are saying, "The voice of God is upon the waters, the God of glory thunders, God is upon many waters." (Psalms 29:3)

דְּגִים אוֹמְרִים. קוֹל יְהוָה עַל הַמַּיִם אֵל
הַכְּבוֹד הִרְעִים יְהוָה עַל מַיִם רַבִּים:
(תהלים כט ג)

The Frog is saying, "Blessed is the Name of the honor of His Kingdom for all eternity." (Talmud, Pesachim 56a)

עֲפָרְדַּע אוֹמֵרֶת. בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ
לְעוֹלָם וָעֶד: (פסחים נו א)

CHAPTER FIVE

פרק חמישי

The Sheep is saying: "Who is like You among the mighty ones, God, who is like You, mighty in holiness, awesome in praise, worker of wonders." (Exodus 15:11)

בְּהֵמָה דָּקָה טְהוֹרָה אוֹמֵרֶת. מִי כַמֶּכֶה
בְּאֵלֶם יְהוָה מִי כַמֶּכֶה נְאֻדָר בְּקִדְשׁ נוֹרָא
תְּהַלֵּת עֲשֵׂה פְּלֵא: (שמות טו יא)

The Cow is saying: "Rejoice to the Lord over our strength, trumpet to the Lord of Yaakov!" (Psalms 81:2)

בְּהֵמָה גֹּסֶה טְהוֹרָה אוֹמֵרֶת. הִרְנִינוּ
לְאֱלֹהִים עוֹזְנוּ הִרְעִנוּ לְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב:
(תהלים פא ב)

The Pig is saying: "God is good to the good, and to the straight-hearted." (Psalms 125:4)

בְּהֵמָה דָּקָה טְמֵאָה אוֹמֵרֶת. הִיטִיבָה
יְהוָה לְטוֹבִים וְלִישָׁרִים בְּלִבּוֹתָם: (תהלים
קכח ד)

The Beast of Burden is saying: "When you eat the fruit of your labors, happy are you and good is your lot." (Psalms 128:2)

בְּהֵמָה גֹּסֶה טְמֵאָה אוֹמֵרֶת. יְגִיעַ כַּפְיךָ כִּי
תֹאכַל אֲשֶׁרִיף וְטוֹב לְךָ: (תהלים קכח ב)

The Camel is saying: "God shall roar from upon high and cause His voice to sound forth from His holy place, His shout echoes profoundly over His dwelling place." (Jeremiah 25:30)

גָּמֵל אוֹמֵר. יְהוָה מְפָרוֹם יִשָּׂאג וּמִמְעוֹן
קָדְשׁוֹ יִתֵּן קוֹלוֹ שָׂאג יִשָּׂאג עַל נְהוֹ:
(ירמיה כה ל)

The Horse is saying: "Behold, as the eyes of the servants to the hand of their master, as the eyes of the maidservant to the hand of her mistress, so are our eyes to God our Lord until He will favor us." (Psalms 123:2)

The Mule is saying, "All the kings of the earth shall acknowledge You, God, for they have heard the sayings of Your mouth." (Psalms 138:4)

The Donkey is saying: "Yours, God, is the greatness, and the might, and the splendor, and the victory, and the glory, for everything in the Heavens and earth [is Yours]; Yours, God, is the kingship, and the exaltation over all." (Chronicles I 29:11)

The Ox is saying, "Then Moshe and the Children of Israel sang this song to God, and they said, I shall sing to God, for He has triumphed; He has thrown the horse and its rider into the sea." (Exodus 15:1)

The Wild Animals are saying, "Blessed is the One Who is good and bestows good." (Talmud, Berachos 48b)

The Gazelle is saying: "And I shall sing of Your strength, I shall rejoice of Your kindness in the morning, for You were a refuge to me, and a hiding place on the day of my oppression." (Psalms 59:17)

The Elephant is saying: "How great are Your works, God; Your thoughts are tremendously deep." (Psalms 92:6)

The Lion is saying: "God shall go out as a mighty man, He shall arouse zeal, He shall cry, even roar, He shall prevail over His enemies." (Isaiah 42:13)

סוס אומר. הנה בעיני עבדים אל יד אדוניהם בעיני שפחה אל יד גברתה כן עינינו אל יהוה אלהינו עד שיהנונו: (תהלים קכג ב)

פרד אומר. יודוך יהוה כל מלכי ארץ כי שמעו אמרי פיך: (תהלים קלח ד)

חמור אומר. לך יהוה הגדלה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ לך יהוה הממלכה והמתנשא לכל לראש: (דברי הימים א כט יא)

שור אומר. אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת ליהוה ויאמרו לאמר אשירה ליהוה כי גאה גאה סוס ורכבו רמה בים: (שמות טו א)

חיות השדה אומרים. ברוך הטוב והמטיב: (ברכות מח ב)

עבי אומר. ואני אשיר עוף וארנן לבקר חסדך כי היות משגב לי ומנוס ביום צר לי: (תהלים נט ז)

פיל אומר. מה גדלו מעשיך יהוה מאד עמקו מחשבתך: (תהלים עב ו)

אריה אומר. יהוה כגבור יצא באיש מלחמות יעיר קנאה וריע אף יצריח על איביו ותגבר: (ישעיה מב יג)

The Bear is saying: "Let the wilderness and its cities lift up their voice, the village that Kedar inhabits; let the inhabitants of the rocks sing, let them shout from the peaks of the mountains. Let them give glory to God, and tell of His praise in the islands." (Isaiah 42:11-12)

The Wolf is saying: "For every matter of iniquity, for the ox, the donkey, the lamb, the garment, for every lost item about which he says, 'This is it,' the matter of both of them shall come before the judge; he who the judge finds guilty shall pay double to the other." (Exodus 22:8)

The Fox is saying: "Woe to him that builds his house without justice, and his chambers without lawfulness; that uses his friend's service without wages, and does not give him for his hire." (Jeremiah 22:13)

The Hound is saying, "Let the righteous rejoice in God, praise is befitting to the straight." (Psalms 33:1)

The Cat is saying, "If you rise up like a vulture, and place your nest among the stars, from there I shall bring you down, says God." (Obadiah 1:4)

And The Mouse says, "I shall exalt you, God, for You have impoverished me, and You have not let my enemies rejoice over me." (Psalms 30:2)

And when the cat catches it, the cat says, "I have pursued my enemies and overtaken them, and I did not return until they were destroyed." (Psalms 18:38)

דֹב אֹמֵר. יִשְׂאוּ מִדְבָּר וְעָרָיו
חֲצֵרִים תִּשְׁבּוּ קִדְר יִרְנֹו יִשְׁבִּי סֵלַע
מֵרֹאשׁ הַרִים יַעֲזֹחוּ: יִשִּׁימוּ לִיהוָה
כְּבוֹד וּתְהַלְתֹּהוּ בְּאִיִּים יִגְדְּלוּ: (ישעיה
מב יא-יב)

זֶאֱב אֹמֵר. עַל כָּל דְּבַר פֶּשַׁע עַל שׂוֹר
עַל חֲמוֹר עַל שֶׁהָ עַל שְׁלֵמָה עַל כָּל
אֲבֵרָה אֲשֶׁר יֹאמֵר כִּי הוּא זֶה עַד
הָאֱלֹהִים יָבֵא דְבַר שְׁנִיחָם אֲשֶׁר
יִרְשִׁיעַן אֱלֹהִים יִשְׁלַם שְׁנַיִם לְרַעְיָהוּ:
(שמות כב ח)

שׁוֹעֵל אֹמֵר. הוּי בָנָה בֵּיתוֹ בְּלֹא צֶדֶק
וְעִלְיוֹתָיו בְּלֹא מִשְׁפָּט בְּרַעְיָהוּ יַעֲבֹד
חָנָם וּפְעֵלוֹ לֹא יִתֵּן לוֹ: (ירמיה כב יג)

זְרִזִּיר אֹמֵר. רִנְנוּ צְדִיקִים בִּיהוָה
לִישְׂרָיִם נְאוּהָ תְהַלְלָה: (תהלים לג א)

חֲתוּל אֹמֵר. אִם תִּגְבִּיָה פִּנְשֶׁר וְאִם בִּין
כּוֹכְבִים שִׁים קִנְיָ מִשָּׁם אֲוִרִידָךְ נָאִם
יְהוָה: (עובדיה א ד)

עֲכָבֵר אֹמֵר. אֲרֻמְמָךְ יְהוָה כִּי דָלִיתָנִי
וְלֹא שִׁמְחָתָ אִיבִי לִי: (תהלים ל ב)

וּבְשִׁמְגִיעוֹ אֹמֵר הַחֲתוּל. אֲרֻדוֹף אוֹיְבֵי
וְאִשְׁיִגְמֵם וְלֹא אָשׁוּב עַד כְּלוֹתֵם:
(תהלים יח לח)

And the mouse says, "You are just for all that comes upon me, for You have acted truthfully, and I have been wicked." (Cf. Nehemiah 9:33)

CHAPTER SIX

The Creeping Creatures are saying, "Let Israel rejoice in He Who made him; let the children of Zion be joyful in their King." (Psalms 149:2). Alternate version: "May the glory of God endure forever; may God rejoice in His works." (Psalms 104:31)

The Prolific Creeping Creatures are saying, "Your wife shall be like a fruitful vine in the recesses of your house; your children like olive shoots around your table." (Psalms 128:3)

The Snake is saying: "God supports all the fallen, and straightens all the bent." (Psalms 145:14)

The Scorpion is saying, "God is good to all, and His mercy is upon all of His handiwork." (Psalms 145:9)

The Snail is saying, "Like the snail that melts away, the stillborn of a mole that does not see the sun." (Psalms 58:9)

The Ant is saying, "Go to the ant, you sluggard; consider her ways, and be wise." (Proverbs 6:6)

The Rat is saying: "Let every soul praise God, Hallelukah!" (Psalms 150:6)

The Dogs are saying, "Come, let us worship and bow down; let us kneel before God our Maker." (Psalms 95:6)

וְהַעֲבֹר אֹמֵר. וְאַתָּה צָדִיק עַל כָּל
הַבָּא עָלַי כִּי אָמַת עָשִׂיתָ וְאֲנִי
הִרְשַׁעְתִּי: (נחמיה ט ג)

פרק ששי

שָׂרְצִים אֹמְרִים. וְשִׂמַח יִשְׂרָאֵל בְּעֵשְׂוֹ
בְּנוֹ צִיּוֹן יִגְלוּ בְּמִלְכָם: (תהלים קמט
ב) נ"א: יְהִי כְבוֹד יְהוָה לְעוֹלָם וְשִׂמַח
יְהוָה בְּמַעֲשָׂיו: (תהלים קד לא)

אֵלִים שְׂבִשְׂרָצִים אֹמְרִים. אֲשַׁתָּף כְּגֹפֶן
פְּרִיָּה בְּיַרְכְּתֵי בֵיתְךָ בְּגִיד כְּשִׁתְּלִי
זֵיתִים סָבִיב לְשִׁלְחָנְךָ: (תהלים קכח ג)

נָחַשׁ אֹמֵר. סוֹמֵךְ יְהוָה לְכָל הַנִּפְלִים
וְזוֹקֵף לְכָל הַכְּפוּפִים: (תהלים קמה יד)

עֲקָרָב אֹמֵר. טוֹב יְהוָה לְכָל וְרַחֲמָיו
עַל כָּל מַעֲשָׂיו: (תהלים קמה ט)

שְׂבָלוֹל אֹמֵר. כְּמוֹ שְׂבָלוֹל תָּמַס יְהוָה
נִפְלֵ אֲשֶׁת בַּל חָזוּ שָׁמֶשׁ: (תהלים נח
ט)

נְמִלָּה אֹמְרָת. לֵךְ אֵל נְמִלָּה עֲצַל רֵאָה
דַּרְכֶּיהָ וְחָכָם: (משלי ו 1)

חֲלִדָּה אֹמֵר. כָּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יְהוָה
הַלְלוּיָהּ: (תהלים קנ 1)

כְּלָבִים אֹמְרִים. בָּאוּ נִשְׁתַּחֲוּהוּ וְנִכְרַעַה
נִבְרָכָה לְפָנָי יְהוָה עֲשֵׂנוּ: (תהלים צה
1)

Rabbi Yeshayah, student of Rabbi Chanina ben Dosa, fasted eighty-five fasts. He said, Dogs, about which it is written, "The dogs are brazen of spirit; they do not know satisfaction" (Isaiah 56:11) – shall they merit saying a song? An angel answered him from Heaven and said to him, Yeshayah, until when will you fast over this? It is an oath from the Holy One, Blessed is He; from the day that He revealed His secret to Havakuk the prophet, He has not revealed this matter to anyone in the world. But because you are the student of a great man, I have been sent from Heaven to assist you. They said that dogs have written about them, "No dog sharpened its tongue against any of the children of Israel" (Exodus 11:7). Furthermore, they merited that hides are tanned with their excrement, on which Tefillin, Mezuzos, and Torah scrolls are written. For this reason they merited saying a song. And regarding what you asked, take back your word and do not continue in this way, as it is written, "He that guards his mouth and tongue, guards from afflictions of his soul" (Proverbs 21:23). (Yalkut Shimoni, Bo 187)

Blessed is God forever, Amen and Amen. Blessed is God from Zion, Dweller in Jerusalem, praise God! Blessed is God, Lord, Lord of Israel, worker of wonders alone. And blessed is the Name of His glory, and His glory should fill the entire land, Amen and Amen.

רבי ישעיה תלמידו של רבי חנינא בן דוסא התענה חמש ושמנים תעניות. אמר כלבים שכתוב בהם (ישעיה נו יא) והכלבים עזי נפש לא ידעו שבעה, יזפו לומר שירה. ענה לו מלאך מן השמים ואמר לו ישעיה עד מתי אתה מתענה על זה הדבר שבועה היא מלפני המקום ברוך הוא מיום שגילה סודו לחבקוק הנביא לא גלה דבר זה לשום בריאה בעולם. אלא בשביל שתלמידו של אדם גדול אתה שלחוני מן השמים לזרק אליך להגיד לך במה זכו הכלבים לומר שירה. לפי שכתוב בהם (שמות יא ז) ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו. ולא עוד אלא שזכו לעבד עורות מעואתם שפותבים בהם תפילין ומזוזות וספרי תורה. על כן זכו לומר שירה. ולענון השאלה ששאלת חזור לאחריך ואל תוסיף בדבר הזה עוד, כמו שכתוב (משלי כא כג) שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו. (ילקוט שמעוני פרשת בא רמז קפז)

ברוך יהוה לעולם אמן ואמן: ברוך יהוה מציון שוכן ירושלים הללויה: ברוך יהוה אלוהים אלהי ישראל עשה נפלאות לבדו: וברוך שם כבודו לעולם וימלא כבודו את כל הארץ אמן ואמן:

If you would like to learn more...

P*erek Shirah*, a work of tremendous historic value, is extremely mysterious and cryptic. However, various commentaries have been written on it over the last five hundred years, which give an insight into what the verse is telling us to learn from the creature. *Nature's Song*, (Targum/Feldheim 2001), is the first English explanation of *Perek Shirah*. It makes use of rare ancient commentaries on *Perek Shirah*, as well as contemporary insights from fields of science such as meteorology and zoology. The result is a Biblical encyclopedia of the natural world, synthesizing the ancient with the modern. *Nature's Song* is an encyclopedic work; beautifully designed, lavishly illustrated, and extensively footnoted.

Rabbi Nosson Slifkin spent five years researching and writing *Nature's Song*. He teaches about Torah perspectives on the animal kingdom at zoos, synagogues and seminaries throughout Israel and the United States; for more details and a taste of the experience, see www.zootorah.com. If you would like to subscribe to a series of Zoo Torah essays, send an email to nature-subscribe@ohr.edu.

Rabbi Slifkin's other published works include *Seasons of Life: The Reflection of the Jewish Year in the Natural World*; *The Science of Torah: The Reflection of Torah in the Laws of Science, the Creation of the Universe, and the Development of Life*; and *Mysterious Creatures: Intriguing Torah Enigmas of Natural and Unnatural History*, all published by Targum Press and available at Jewish bookstores or online at www.targum.com.

© Nosson Slifkin 2003. Permission is granted to freely distribute this booklet provided that no changes are made.